

Hvem rammes av overdoser?

Thomas Clausen

Professor (Dr. med)

Senterleder SERAF

thomas.clausen@medisin.uio.no

2021

 facebook.com/serafnorge

 twitter.com/serafnorge

Hvor vanlig er overdosedødsfall?

I Norge

- Overdosedød utenfor LAR ca 2% pr år
- Overdosedød i LAR; ca 0,8% pr år (Diff. 1,2%)

Av 100 personer i målgruppen som observeres 1 år, så vil man forvente at ca 2 dør pr år utenfor behandling, mens 1 (litt under) dør i behandling

En person med heroinavhengighet bruker heroin 2-3 g daglig ($365 \times 2,7 = 1000$) injeksjoner pr år

- Dersom 100 personer med ubehandlet heroinavhengighet følges ett år; ~ 100.000 injeksjoner/inntak og 1-2 dødsfall

Overdose og død

- ✓ Det er anslått at det er ca 20 ikke-dødelige overdoser, per dødelig overdose
- ✓ For Oslo stemmer dette brukbart; det er årlig ca 1000 ambulanseutrykninger for overdose, og ca 50 overdose dødsfall
- ✓ Antagelig noen overdoser der ambulanse ikke tilkalles
- Er det slik at det er tilfeldig hvem som overlever og hvem som dør når overdose inntreffer?

Alkohol og overdoser?

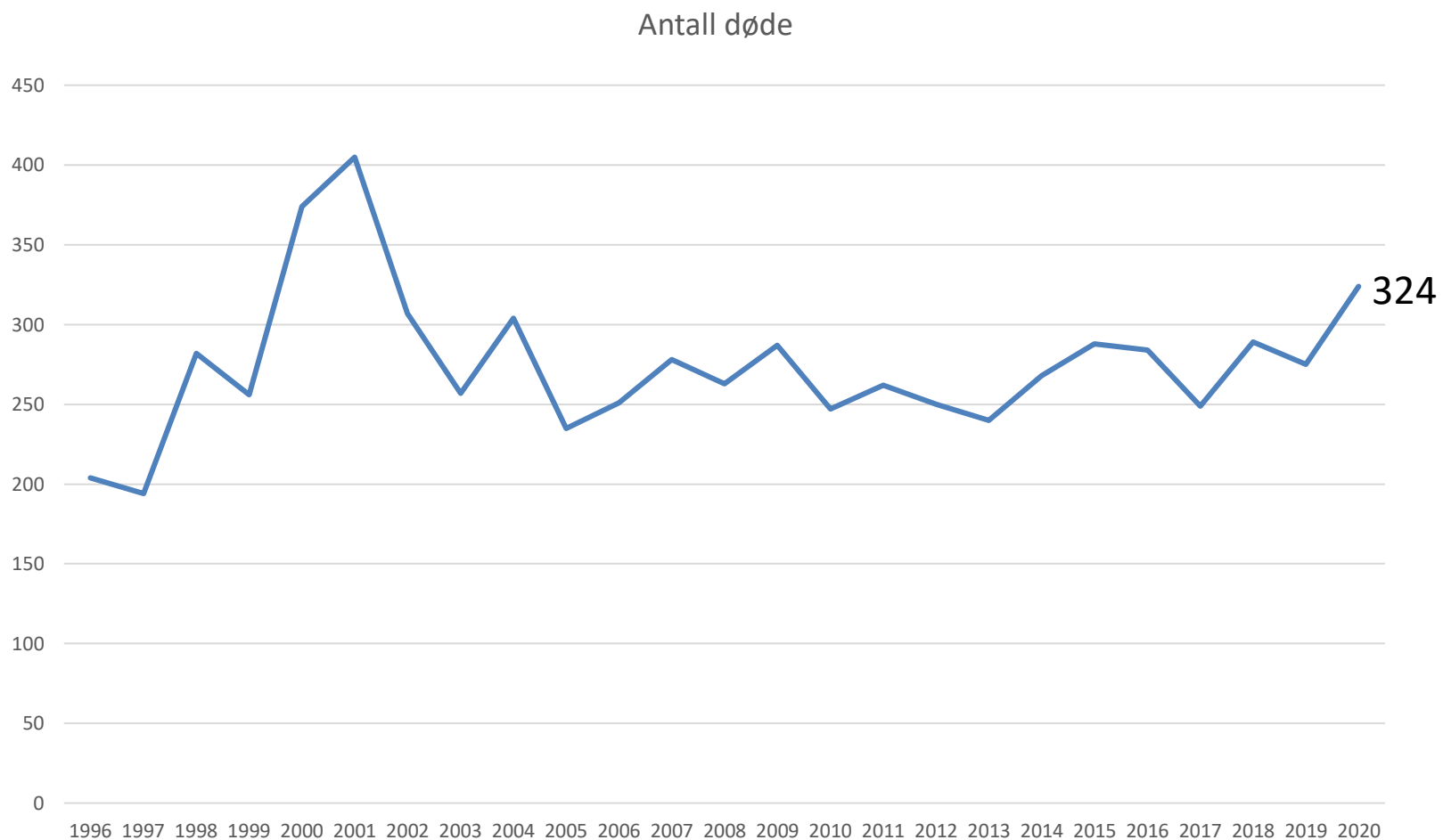
- ✓ I Norge er det et betydelig antall «alkoholrelaterte dødsfall» per år – 386 (2020)
- ✓ Disse domineres av personer som har hatt langvarig høyt alkoholforbruk, og inkluderer alkoholisk leversykdom som største gruppe
- Av disse ca 10% eller 30-40 årlige akutte alkoholforgiftninger

Overdoser og opioider

- ✓ I 2020; 324 overdosedødsfall (EMCDDA definisjon)
- ✓ Ca 8/10 dødelige overdoser involverer ett eller flere opioider, vanligvis sammen med andre rusmiddel
 - Det typiske har vært heroin
 - I økende grad smertestillende piller
- Kvinner utgjør ca 30% av de overdosedøde
- Gjennomsnittsalderen er 44,6 år ved død

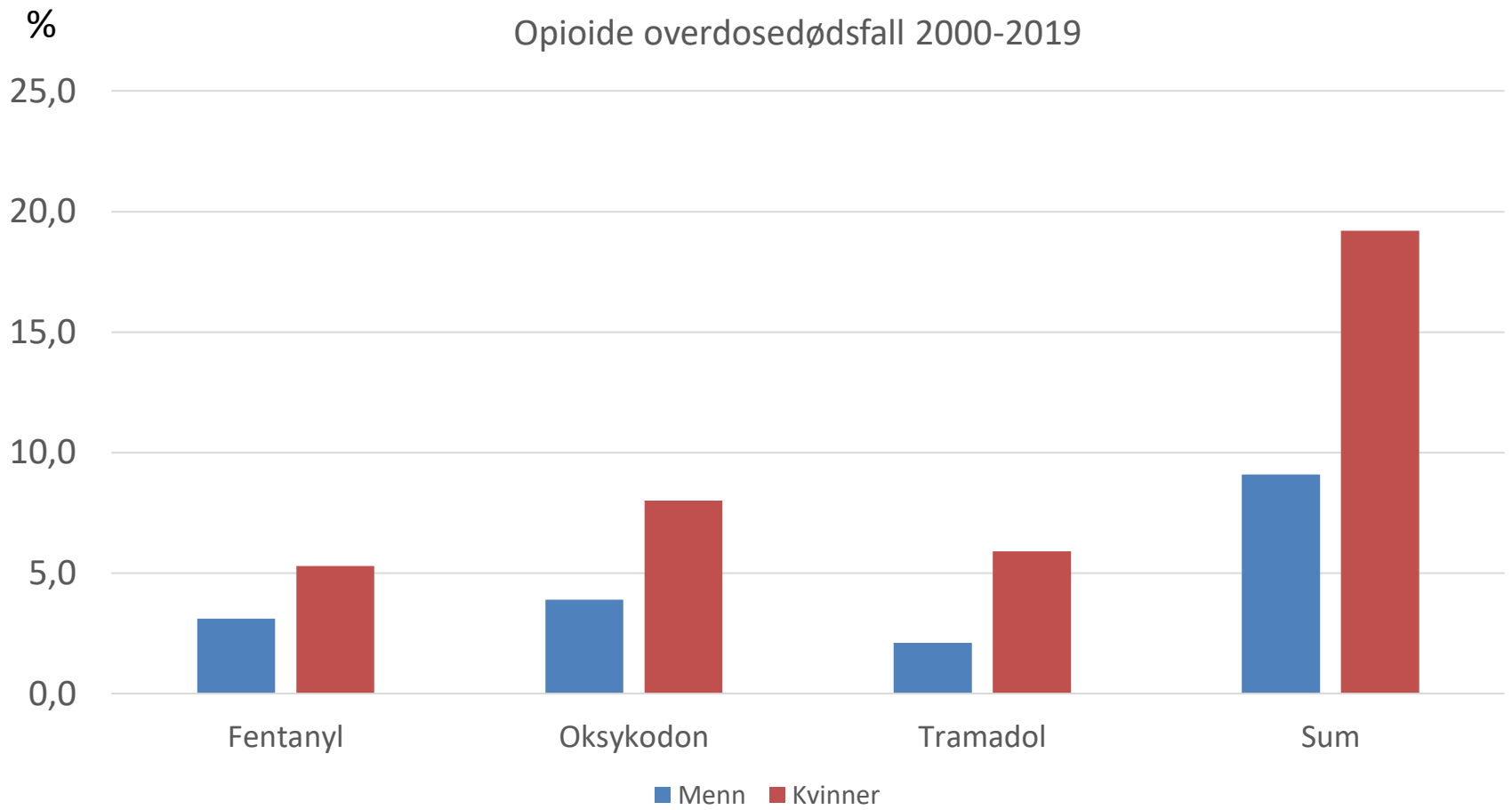
Antall overdosedøde i Norge

Kvinner skiller seg ut

- ✓ Kvinner har høyere gjennomsnittsalder ved OD (47,6 år vs 43,2)
- ✓ Flere kvinner har død forårsaket av smertestillende piller, mens menn dominerer gruppen som dør av heroin
- ✓ Kvinner har sjeldnere illegale rusmiddel i blodet ved OD

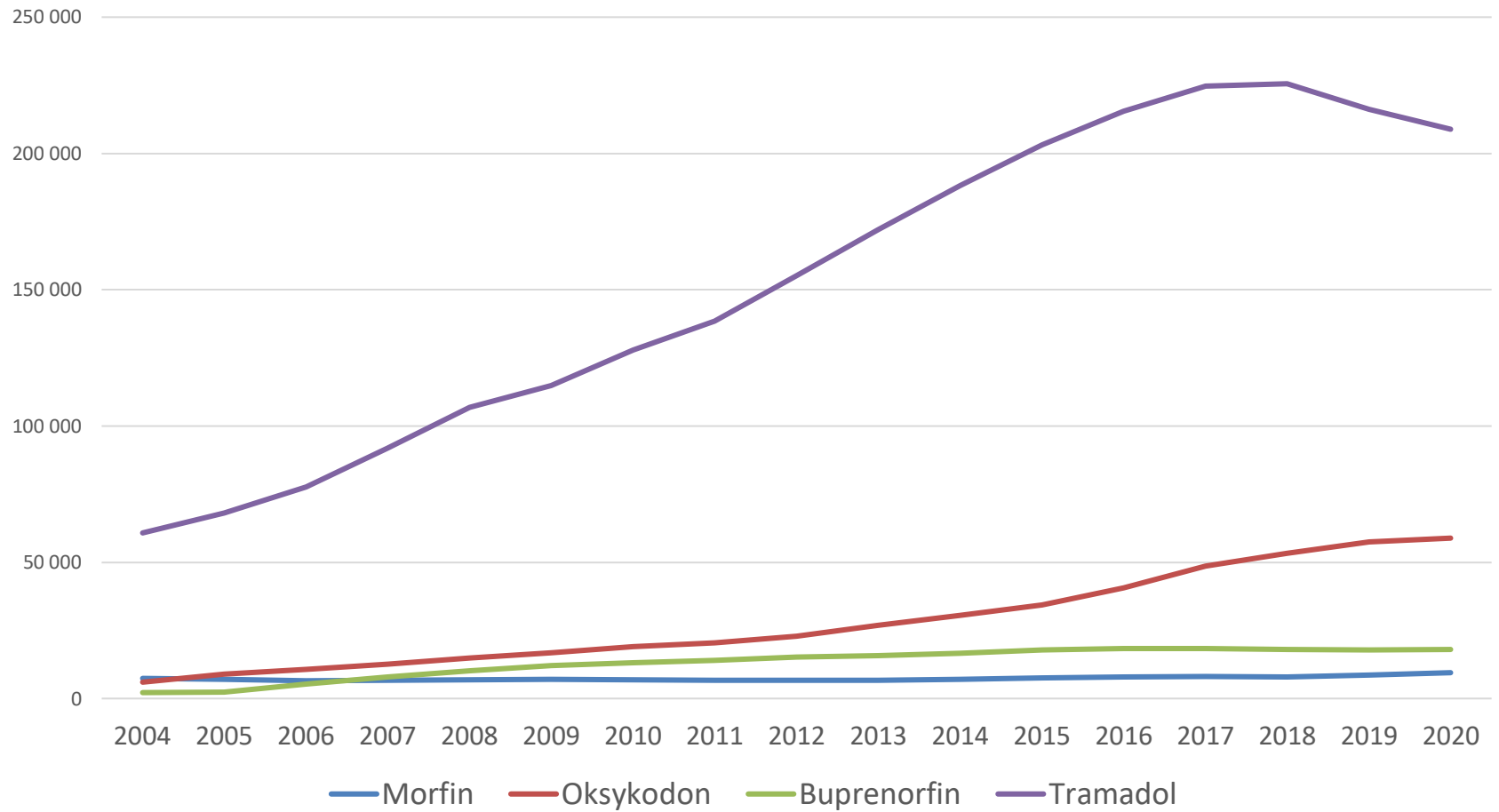
Smertestillende legemiddel

En ny og gradvis økende risikopopulasjon

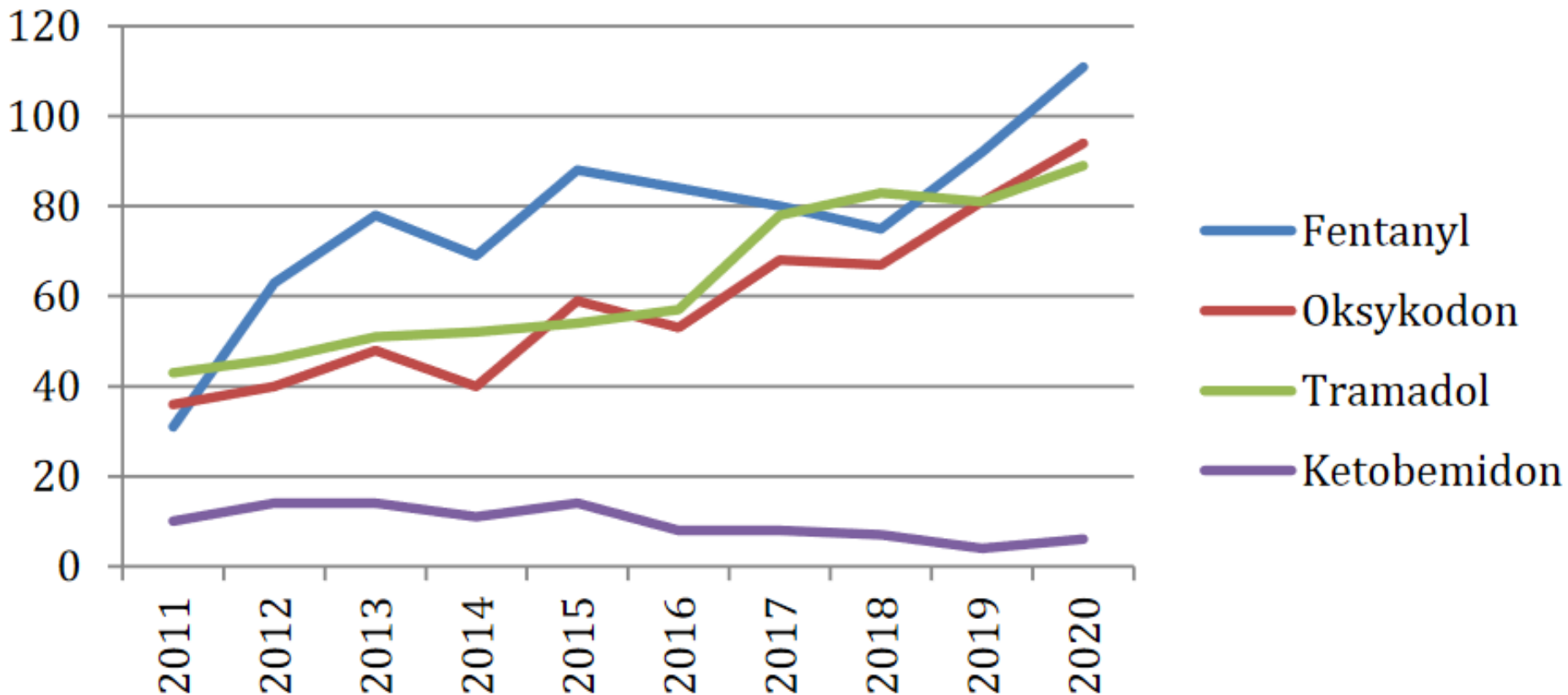
- ✓ Ca 30% av befolkningen har en kronisk smertelidelse
- **Flere som bruker sterke smertestillende piller**
- **Fra 2016 kunne fastleger skrive blå resept på f.eks. oksykodon for kronisk smerte**
 - Flere døde av oksykodon og tramadol i senere år

Smertestillende opioider; Antall Resepter i Norge

Utvikling inkl 2020

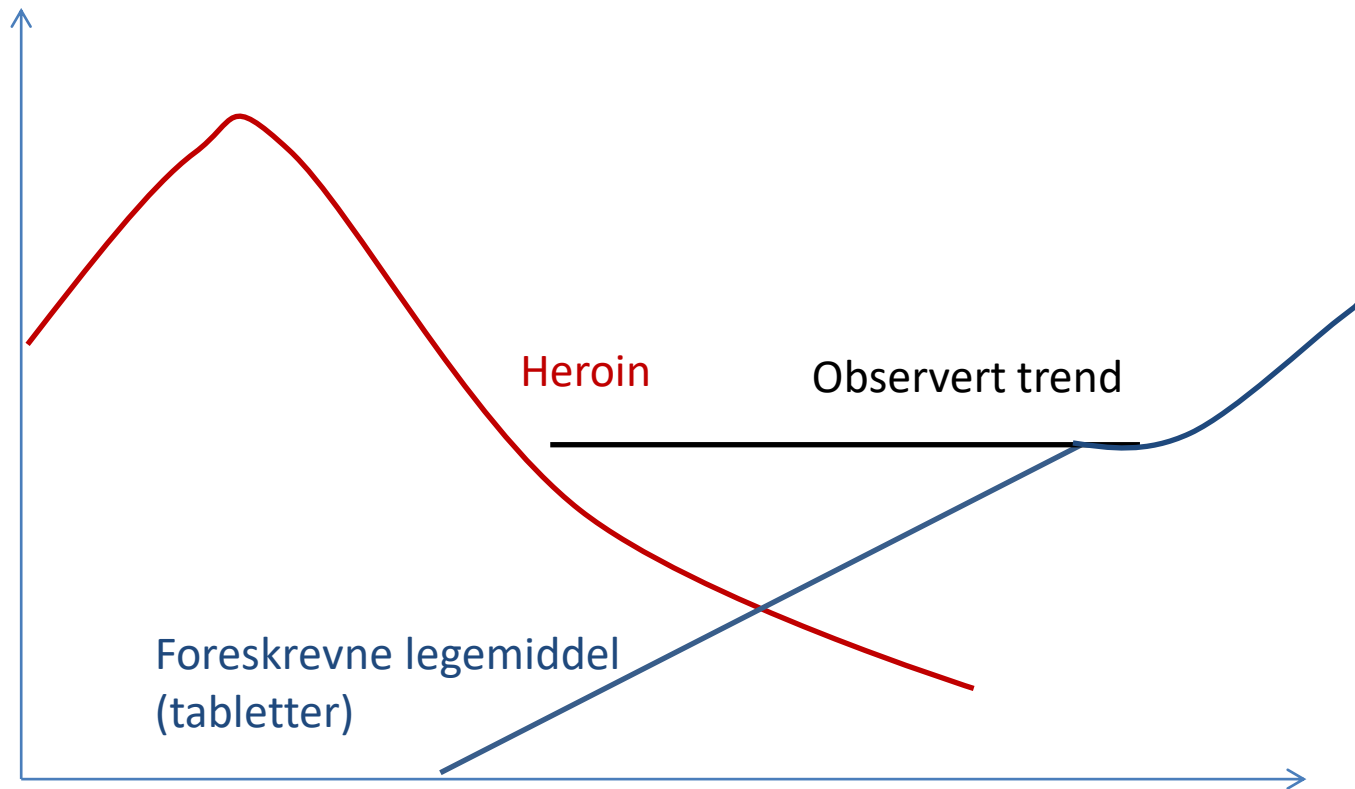
Fentanyl, oksykodon, tramadol og ketobemidon

To ulike grupper med ulike kjennetegn

- En populasjon består i stor grad av kvinner over 50 år, som mottar uføretrygd, har høyere formue, bor utenfor de største byene, har ulike smertetilstander og psykiske plager, og i liten grad behandles for rusdiagnoser eller er i befatning med rettsvesenet
- Til sammenligning er de som dør av heroin i større grad; menn som er yngre enn 50 år, bor i større byer, mottar sosialhjelp, har fått en narkotikadiagnose hos allmennlege/lege, blitt behandlet i TSB og hvor hovedandelen har vært i befatning med rettsvesenet siste fem år før død

To opioid bølger

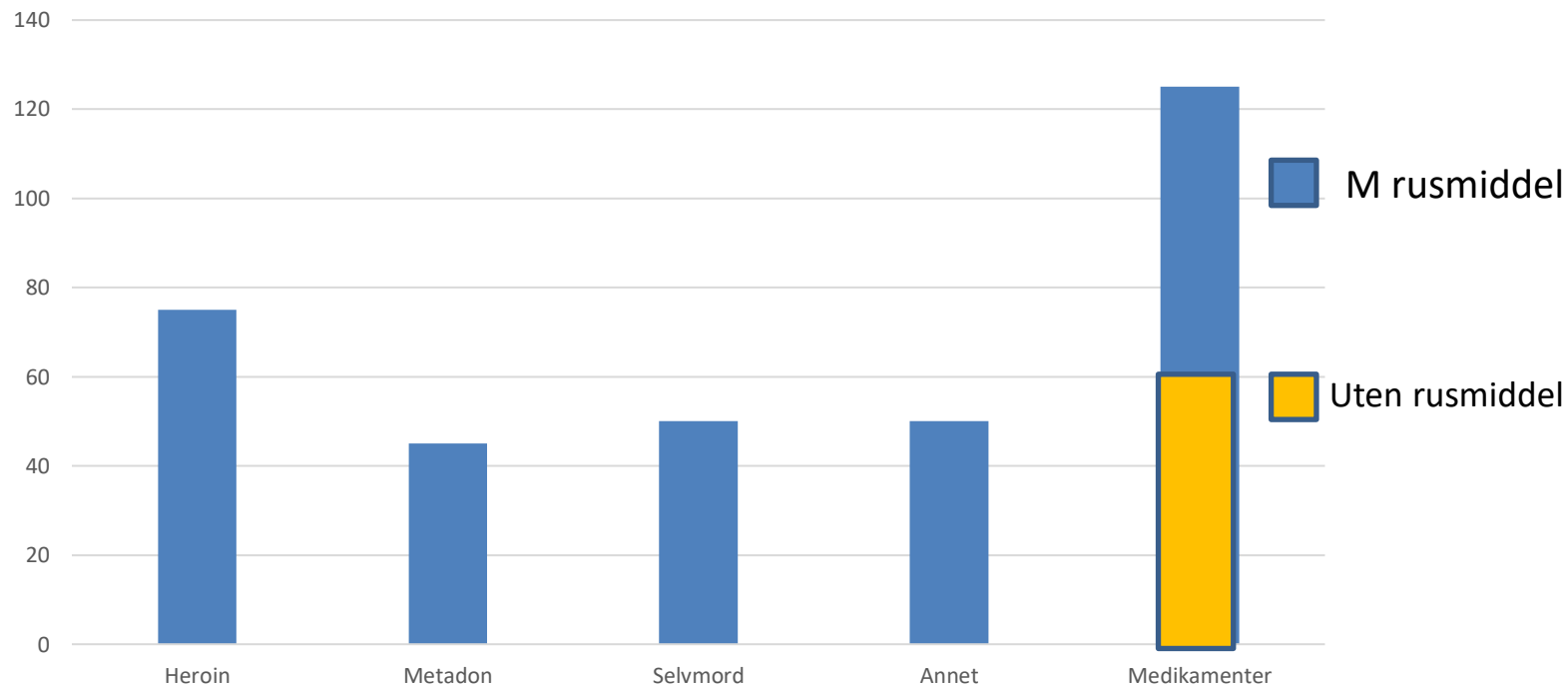

Forvente ny økning?

Forenkling med kun 2 grupper

I 2020

Fordeling overdosedøde, type dødsårsak

Tiltak

Rusmiddelbrukere
Skadereduksjon
Behandling (LAR)

Forsvarlighet
i LAR

Psykiatrisk
behandling

Kroniske smertepasienter
Alternativ til opioider
Annen rusbehandling mm

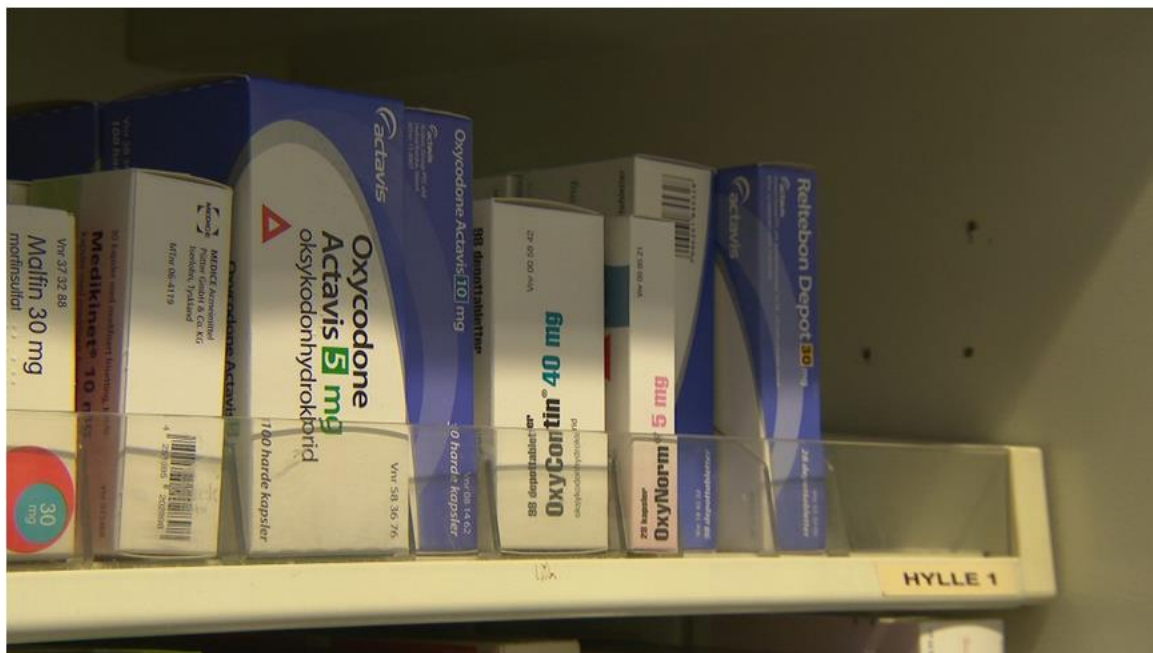
2020 oppsummert; Norge

- ✓ Økning gradvis over tid i dødsfall knyttet til sterke smertestillende piller
- ✓ Gradvis fall over tid i antall heroinoverdoser
- ✓ En nokså stabil gruppe som dør av LAR-legemiddel (typisk utenfor LAR)
- **Forventer ytterligere økning i antall dødsfall av sterke smertestillende fremover og blant eldre**

Smertestillende piller i mediene

Ropar varsku om smertestillende medisin

Rusforskarar ropar varsku om bruken av den smertestillande medisinen Oksykodon. Bruken av Oksykodon er åttedobla i Noreg dei siste 15 åra, viser tal frå Reseptregisteret.

Maria Hasselgård

Journalist

Silje-Lisette Tennøy

Journalist

Bent Tandstad

Journalist

Publisert 24. nov. kl. 22:30

Oppdatert 25. nov. kl. 09:12

Dødelige vs ikke-dødelige overdoser

- ✓ De som overlever:
 - Ble oppdaget av andre
 - Helsehjelp tilkalles, Nalokson
- ✓ De som døde var oftere alene og døde på privat adresse
 - ✓ Inkluderer flere selvmord / Psykisk sykdom
 - ✓ Eldre kvinner med medikamentoverdose
 - ✓ Den store majoriteten var kjent av behandlingsapparatet (rus og eller smertebehandling)

Sosioøkonomisk status og overdose

- ✓ Majoriteten som dør av overdose har langvarig rusmiddelbruk bak seg, mange har diagnosen avhengighet
 - Disse har lav sosioøkonomisk status
 - Mange har sosialhjelp eller andre trygder
 - Bor i kommunale boliger
 - Høy sykdomsbyrde somatisk og psykiatrisk
 - Har lav utdanning og lav yrkesdeltagelse
- Gruppen med medikamentoverdoser er i større grad i jobb, eller uføretrygd, med kjent smertelidelse, lengre utdanning og erfaring fra yrkesliv

Tiltak mot pilleopioider

- ✓ **Tilby behandling til de som har avhengighet**
- ✓ **Kompetanseheving blant forskrivere**
 - ✓ Alternativer til piller
- **Revurdere klinisk praksis i smertebehandling (Kronisk smerte)**

Utvide fokus i overdosestrategien

- ✓ Hittil stort fokus på brukere av illegale opioider
- ✓ Skadereduksjon og rusbehandling for heroinavhengige
 - Fortsatt viktig satsning også videre!
- Fortsatt beholde en viss kontroll over LAR legemiddel (forsvarlighet og sikkerhet i LAR)
- Begrense ny forskrivning av sterke opioider ved kronisk smerte

